

עמדו], עד דהוה מיכסי רבי יוחנן [נעלם רבי יוחנן מן העין] מיניה דרבי אלעזר.

ב. וכד הוה בעי רבי אלעזר לסגויי [כשהיה רוצה רבי אלעזר ללכת], הוה קא אזיל רבי אלעזר לאחוריה, עד דמכסי רבי אלעזר מיניה דרבי יוחנן, שאין רבי יוחנן רואה את רבי אלעזר, ושם היה פונה והולך כדרכו.

רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף, הוה אזיל לאחוריה אף שרבי יוסף סגי נהור היה ואינו מכיר בדבר [מאירי], עד [דהוה מינקפן, ר"ח וערוך] ברעיה ומתוספן אסקופתא דבי רב יוסף — דמא, רגלי רבא נפצעו מאיסקופת דלתו של רב יוסף שלא הבחין בה, ונשטפה האיסקופה בדם [רא"ל].

נג-ב אמרו ליה לרב יוסף שלא ראה את מעשי נג-ב רבא כיון שסגי נהור היה (157): הכי עביד רבא [כך עשה רבא].

אמר ליה בירכו רב יוסף לרבא: יהא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא [יהי רצון שירום ראשך על כל הכרך], כלומר: תהיה ראש ישיבת הכרך.

דקתני, היינו משום דאי אפשר לאדם לילך לאחוריו לגמרי; וראה בשיח יצחק מה שכתב בזה.

157. הקשה השפת אמת: והרי כיון דסגי נהור היה למה הלך רבא לאחוריו, והרי לעיל אמרינן, שהיה רבי אלעזר הולך לאחוריו עד דמיכסי מיניה דרבי יוחנן?!

והעיר שם, כי בדברי הגמרא — לולא דברי רש"י — היה אפשר לפרש, שבאותה שעה עדיין לא היה סגי נהור, אלא שלא הבחין במעשי רבא.

וישראל במעמדן בעזרה על קרבן התמיד במקום כל ישראל, דכתיב בתמיד: "תשמרו להקריב לי" היו עומדים ומשמרים על קרבנכם [רש"י] —

כשהן נפטריין [פורשין ומפליגיין]: לא היו מחזירין פניהן ואחוריהם כלפי היכל והולכין, אלא מצדדין פניהן והולכין, מהלכים אחורנית מעט מעט ומהלכים בנחת על צדיהם עד שיצאו מן העזרה, כמו שפוסע אחר תפלה לאחוריו, וכל זה ליראה מן המקדש [רמב"ם]. (156)

וכן תלמיד הנפטר מרבו, לא יחזיר פניו מרבו וילך, אלא מצדד פניו והולך נרתע לאחוריו ופניו כנגד פניו [רמב"ם].

כי הא דרבי אלעזר שהיה תלמידו של רבי יוחנן [רא"ל], כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן [כשהיה נפטר מרבי יוחנן]:

א. כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי [כשהיה רוצה רבי יוחנן לפרוש ממנו וללכת], הוה גחין רבי אלעזר [כפף קומתו], וקאי רבי אלעזר אדוכתיה [היה נשאר עומד על

בעירובין: כיון דכך מפורש בהאי קרא, מה שיך שהורו הלכה בפני משה, ולישנא ד"מאי דרוש" נמי קשה, כיון שמפורש הוא בתורה וכבר שמעו מפי משה כמה פעמים?!

ותירץ: כי אפשר לפרש, לא שיביאו מן ההדיוט אלא שיבעירו אותו מן האש הרבוצה על המזבח, שהוא אש מן השמים, והם דרשו מהאי קרא מן הדיוט ממש.

והא דכתיב "אשר לא צוה אותם", שעשו כן בלי ציווי משה, ואע"פ שהורו כראוי.

156. כתב בכסף משנה שם: ומשמע דמצדדין

משל לתלמיד הנפטר מרבו, אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו, שסופו הוכיח על תחלתו שלא פסע לאחוריו כדי ליפטר מרבו, כיון שחזר אליו מיד [טור סימן קכג].⁽¹⁶⁰⁾

תניא נמי הכי כמו שאמר רבי יהושע בן לוי: המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום, ואם לא עשה כן נראה כמי שלא נטל רשות ליפטר [רש"י] וראוי לו שלא התפלל, נוח היה לו אם לא התפלל.

ומשום [רב ב"ח⁽¹⁶¹⁾] שמעיה אמרו: שנותן

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום, כמו שאנו אומרים "עושה שלום".⁽¹⁵⁸⁾

אמר⁽¹⁵⁹⁾ הוסיף רב מרדכי:

כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו, התם איבעיא ליה למיקם [במקומו צריך הוא לעמוד] במקום שהפסיעות כלות ולא לחזור לאלתר [רש"י], אלא ימתין עד קדושה [רבינו יונה, וראה טור ושולחן ערוך].

לא ראה את רב אלכסנדר, וליתא באור זרוע הלכות תפילה סימן ק; גם למה הזכיר דבריו קודם ה"תניא נמי הכי", ובר"ף ורא"ש [ור"ח] אינו כתוב במקום זה, ראה שם. ומלבד כל זה אי אפשר לגרוס "ליה", כיון דאינו חולק על רב אלכסנדר אלא מוסיף עליו.

160. ובבית יוסף סימן קכג כתב: וכתב רבינו הגדול מהרי"א ז"ל, וגם זה טעם המנהיג שאומר, שמאחר שזה כשיפסע אלו הפסיעות וחוזר, נראה שמה שחזר לאחוריו לא היה מצד שיים תפלתו והוא נפטר מרבו, אם כן זאת התנועה שעשה היא תנועה משובשת, ודומה בזה לכלב ששב על קיאו, שהנה בשעה שהוא משליך הקיאה נראה שהוא משליך אותו מצד שאין לו תועלת בו, ואחר כך כשחוזר ואוכלו נראה שאין הדבר כן, אם כן דבר מגונה הוא במה שהקיא אותו.

161. כן היא הגירסא ברי"ף ברכות כד ב מדפי הרי"ף; ומיהו בריטב"א כאן וברא"ש בברכות פרק ה סימן כג הגירסא "שמעיה", והכוונה לשמעיה הגר חבירו של אבטליון.

158. א. כן נראה מדברי הטור.

והריטב"א כתב כאן: כלומר שישתחוה כמי שנותן שלום ונפטר מרבו; ויש נוהגין לתת שלום ממש, שהם אומרים שלום לימיני שלום לשמאלי.

ב. בבית יוסף סימן קכג נתן כמה טעמים לפסיעת שלשת הפסיעות, ואחד מהם:

מפני שכשאדם עומד בתפלה הרי הוא עומד במקום קדושה ושכינה למעלה מראשו, וכיון שנפטר מתפלתו, צריך לפסוע שלש פסיעות לאחוריו כדי שיצא ממקום קדושה ועומד מקום חול.

ראיה לדבר: כיון שחוזרים לאחוריהם שלש פסיעות נותנין שלום זה לזה, כלומר: עד עתה היינו במקום קדוש ויצאנו למקום חול; וראה שם ובמגן אברהם ומהרש"א כאן, עוד טעמים לשלש פסיעות.

159. ראה בדקדוקי סופרים כי אפשר שרב מרדכי זה הוא מן הגאונים; ובכתב היד שהיה לפניו ליתא לכל מימרא זו, והביא שם בשם הרשב"א בתשובה חלק א סימן תלו ותרעה, שדבר זה לא נמצא בגמרא.

וראה עוד שם: דגירסת "ליה" ודאי אינה, כי

שלך?! לא כן, אלא לשמאל דידך⁽¹⁶²⁾, דהוי ימינו של הקב"ה שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר: שויתי ה' לנגדי תמיד [רש"י].

אמר רב חייה בריה דרב הונא: הזינא לחו לאביי ורבא לאחר תפילתם, דפסעי לחו שלש פסיעות בכריעה אחת, שהיו כורעים, ולא היו זוקפים עד שכללו לפסוע [רא"ל].

שנינו במשנה: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון:

מאי מצלי מה היה מתפלל הכהן הגדול בבית החיצון?

רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרווייהו משמיה דרב — אמרי:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה [חמה].

ותמהינן: וכי אטו שנה שחונה מעליותא היא [דבר טוב הוא]!?

אלא אימא: אם היתה שנה זו שחונה, תהא גשומה שישוה השם מזג אותה שנה, וזו טובה גדולה כוללת האדם והבהמה, כי כשהאוויר שוה במזגו יכריא גופות בני אדם החולים, ויתמיד בריאות הבריאים [רמב"ם בפירוש המשניות].⁽¹⁶³⁾

שלום לימין הופך פניו לימינו של הקב"ה שהיא שמאל המתפלל [כדמפרש ואזיל], ואומר: "עושה שלום במרומיו", ואחר כך הופך פניו לשמאל של הקב"ה ואומר: "הוא יעשה שלום" [טור].

שנאמר כי הימין עדיף: מימינו של הקב"ה אש דת למו ניתנו הלוחות לישראל.

ואומר: יפול מצדך [משמאלך] אלף ורבבה [עשרת אלפים] מימינך, הרי שהימין סובלת רבבה מזיקין והשמאל אלף בלבד.

מאי ואומר למה צריך עוד מקרא להוכיח שהימין עדיף!?

וכי תימא, כי שמא תדחה ותאמר: אורחא דמילתא היא למיתב בימין [דרך הוא לתת בימין] הואיל והימין מוכנת תמיד להשתמש בה, ולפיכך ניתנו הלוחות בימין ולא משום חשיבותה —

לכך תא שמע עוד מקרא אחר: יפול מצדך אלף ורבבה מימינך.

רבא [רבה, יעב"ץ] חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא ברישא [ראה את אביי שהוא נותן שלום בסוף התפילה] — לימינו שלו [בתחילה] —

אמר ליה רבה: מי סברת לימין דידך, וכי סבור אתה, כי יש לתת שלום תחילה לימין

¹⁶² מילות קא אמינא אין להם מובן, ואינם בדקדוקי סופרים; וכתב הרב בעל דקדוקי סופרים, שאינם גם בשאר כתבי היד, בילקוט, בבה"ג, ברי"ף, ברא"ש ובאור זרוע, וכן הוא ישר.

אבל המהרש"א פירש: אם תהיה השנה שלא כדרכה דהיינו שתהיה חמה ביותר, תהיה גם כן כזה שלא כדרכה שתהיה גשומה ביותר, דבזה

¹⁶³ א. לשון הרמב"ם [במשניות ובהלכות]

כי אתא לביתיה [כשהגיע לביתו] אמר:
 רבונו של עולם, כל העולם כולו בצער
 מחוסר גשמים, וחנינא שאין לו זריעה
 בשדות הזדקק לגשמים — בנחת?!
 אתא מיטרא [שבו וירדו גשמים].

אמר רב יוסף: מאי אהניא ליה צלותיה דכתן
 גדול, מה הועילה תפלתו של הכהן הגדול
 שהיה מתפלל שלא יתקבלו תפילת עוברי
 דרכים, לגבי רבי חנינא בן דוסא שהיה
 מבטלה [רא"ל].

תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שמעון
 הצדיק [ירושלמי] שהאריך בתפלתו ביום
 הכפורים, ונמנו אחיו הכהנים לדעה אחת
 [רא"ל] והחליטו ליכנסם אחריו; התחילו הם
 נכנסין וחוא יוצא לקראתם.

אמרו לו: מפני מה הארכת בתפלתך?!

אמר להם: וכי קשה בעיניכם שהתפללתי
 עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב?!

רב אחא בריה דרבא מסיים בה בתפילתו
 של הכהן הגדול משמיה דרב יהודה:

לא יעדי עביר שולטן [לא יסור עושה
 ממשלה] מדבית יהודה, כלומר: לא יסור
 שלטון משבט יהודה, שיתמיד מלכות היושר
 והאמונה [רמב"ם שם] — (164)

ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה,
 כלומר: שיתקן השם מעשה כל אחד ואחד,
 ויצליח מעשיו וסחורותיו, כדי שלא יצטרך
 לשאול ולבקש מאחר [רמב"ם שם] (165).

ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים
 המתפללים שלא ירדו גשמים הטורדים
 אותם.

רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא
 שדא מיטרא עליה [היה מהלך בדרך וירדו
 עליו גשמים] — אמר: רבונו של עולם, כל
 העולם כולו בנחת וחנינא בצער?! (166)

פסק מיטרא [פסקו הגשמים].

שכן הוא תרגום ברכתו של יעקב: "לא יסור
 שבט מיהודה"; וברמב"ם בהלכות כתב הנוסח:
 ולא יסור שבט מבית יהודה.

ב. ביאר בגבורת ארי: כי בית המקדש השני
 נחרב מפני שנאת חנם, ודבר הגורם לשנאת חנם
 הוא לשון הרע, והואיל והקטורת מכפרת על
 לשון הרע, מתפלל על גלות וחורבן הבית.

165. והמהרש"א כתב: אין לפרש לענין צדקה,
 שלא יהיו צריכין זה לזה לקבל צדקה, שהרי
 כתיב: כי לא יחדל אביון מקרב הארץ; אלא,
 במשא ומתן לא יהיו צריכין זה לזה, ראה שם.

166. כתב מהרש"א: לכאורה קשה, היאך היה
 מתפלל כך, וכי משום צער לא יהיה נחת לכל

יתוקן החמימות ותהיה השנה חם ולח.

ב. ראה בספר "סדר יומא" [עמוד קס הערה
 ראשונה], מה שהביא עוד כדי לבאר, למה הזכיר
 הכהן הגדול שחוננה בדבריו; וראה גבורת ארי.
 ג. ביאר בגבורת ארי הטעם שהיה מתפלל
 על הגשמים, כי הגשמים נעצרים בגלל מספרי
 לשון הרע כדאיתא בתענית ז', והקטורת מכפרת
 על לשון הרע כדלעיל מד א; וזהו שהתפלל אחר
 הקטורת על הגשמים.

164. א. בספר סדר יומא [עמוד קסא הערה
 ראשונה] הביא בשם הגר"א, כי הטעם שהיה
 אומר כן בלשון ארמית, משום "דברים שבכתב
 אי אתה רשאי לאומרם בעל פה"; ביאור דבריו:

אחר שסיים הכהן הגדול מעשה הקטורת והתפלל בהיכל, יצא הכהן הגדול אל העזרה ונטל את המזרק ובו הדם של הפר, ממני שהיה ממרם [מגיס] בו בעזרה עד שיסיים הכהן מעשה הקטורת כדי שלא יקרש, וכפי ששנינו במשנה לעיל מג ב.

נכנס הכהן הגדול עם המזרק לאותו מקום **שנכנס** להקטר הקטורת, כלומר: לבית קדשי הקדשים, ועמד במקום שעמד בין הבדים [רש"י (169)].

והזה ממנו מדם הפר כנגד הכפורת (170) **אחת למעלה ושבע למטה** זו תחת זו [רש"י בכמה מקומות] —

ולא היה מתכוון להזות על הכפורת עצמה **לא למעלה בחודה של כפורת ולא למטה, אלא כמצליף,** על הארץ היו נופלות בשורה זו תחת זו כל שמונה ההזאות [רש"י; והוסיף: כמצליף לא ידעתי לשונן].

אמרו לו: **אל תהי רגיל לעשות כן, שהרי שנינו במשנתנו: לא היה מאריך בתפלתו, כדי שלא להבעית את ישראל.**

מתניתין:

משניטל ארון מבית קדשי הקדשים וגלה לבבל בחורבן בית ראשון (167) ואחר שכן לא היה נותן מחתה בין הבדים [מאירי]; וכדמפרש בגמרא, כי לדעת משנתנו, גלה הארון ולא נגנז] —

אלא **אבן היתה שם בבית קדשי הקדשים** שעליה היה הארון מונח עד שניטל [רש"י סנהדרין כו ב] ונתגלתה [תפארת ישראל] מימות **נביאים ראשונים** דוד ושמואל, ושתייה היתה **נקראת** [בגמרא מפרש למה נקראת כך] —

והיתה האבן **גבוה מן הארץ שלש אצבעות, ועליה היה נותן את מחתת הגחלים** וצובר לתוכה את הקטורת. (168)

העולם?!

ותירץ: כי באותה שעה עדיין לא הוזקק כל העולם למטר עד שבא לביתו, ראה שם.

הביא מכמה אחרונים, כי אף בבית המקדש הראשון היתה האבן בולטת מן הארון ועליה היה נותן.

169. מבואר בדברי רש"י שהיה עומד בין הבדים ומזה, וכן משמע מלשון המשנה, דאם לא כן "ועמד במקום שעמד" מאי אתא לאשמועינן, שמועת חיים.

ורש"י בזבחים מז א, כתב דהיה עומד בין הבדים ומזה, ומטו בה משמיה דהגרי"ז, שתמה על רש"י: זו מנין לו?! וראה בחידושי רבי אריה ליב חלק ב סימן יז מה שכתב בזה.

170. כתב הרמב"ם [עבודת יום הכפורים ג ה], שההזאות היו בטפח הסמוך לכפורת.

167. כן הוא לשון המאירי, ובאמת לאו דוקא הוא, שהרי בגמרא למדו שגלה לבבל בגלות יהויכין, ומגלות יהויכין ועד "חרבות ירושלים" היו יא שנה, כמבואר במגילה יא ב.

168. לשון המשנה משמע, כי בבית ראשון לא היה נותן את הקטורת על אבן השתיה אלא על הרצפה שלפני הארון, ורק משניטל הארון הוא שהיה נותן על אבן השתיה, וכן משמעות המאירי.

אמנם ב"סדר יומא" [עמוד קנא הערה כח]

וכך היה מונה: כאשר עשה את ההזאה הראשונה למעלה היה מונה^(170*): אחת —

וכשהזה את הראשונה מסידרת שבע ההזאות שלמטה, היה מונה: אחת ואחת, כלומר: אחת שהזיתי למעלה וזו שלמטה שאני מזה עתה —

וכשהזה את השניה למטה היה מונה: אחת ושתים; וכן הלאה: אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע.

יצא — מבית קדשי הקדשים להיכל — והניחו למזרק שבו יתרת דם הפר על כן הזהב שבהיכל שהוא מקום אחד מוכן ליתן בו את המזרק [מאירי].

יצא הכהן הגדול מן ההיכל לעזרה לפני שהיה עושה את ההזאות מן הפר על הפרוכת [מאירי], ושם הביאו לו את השעיר שעלה עליו הגורל לה'; שחטו וקבל במזרק את דמו —

נכנס למקום שנכנסם להקטרת הקטורת והזאה

מדם הפר בקודש הקדשים ועמד במקום שעמד בין הבדים —

והזה ממנו מדם השעיר כאשר הזה מדם הפר אחת למעלה ושבע למטה, [ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה, אלא כמצליף, הגר"א]; וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע, הכל כענין דם הפר שוה בשוה [מאירי].

יצא והניחו למזרק ובו דם השעיר על כן הזהב השני שבהיכל.

רבי יהודה אומר: לא היה שם אלא כן אחד בלבד, וכאשר בא ליתן את דם השעיר, נטל תחילה מן הכן את דם הפר, והניח עליו את דם השעיר.

ואילו לדעת חכמים, היה מניח תחילה את דם השעיר על הכן השני, ואחר כך נוטל דם הפר מן הכן הראשון [גמרא נו ב] —

והזה ממנו מדם הפר על הפרוכת (171)

170*. טעם המנין יתבאר בגמרא.

החיצונה.

ובריטב"א לעיל נא ב, כתב: כי מה שלא עשו פרוכת אחת לצד חוץ בלבד, הוא משום: דילמא היכל הוא [מקום האמה טרקסין], וכשיצא להזאות מן הבדים הבולטים על הפרוכת כעין דדי אשה כדלקמן, כסבור להזות לפני ולפנים והרי הוא מזה בהיכל [לא נתבאר אם כוונתו להזאות פנים או חוץ שעל הפרוכת], וכן הזאות שעושה כנגד הפרוכת בפר כהן [משיח] ובפר העלם דבר עושה אותם בהיכל והיה לו לעשותן בפנים.

ודברי הריטב"א הם על דרך מה שכתב הגבורת ארי שם בטעם שלא עשו פרוכת אחת

171. בגבורת ארי מלואים על המשנה לעיל נא ב, כתב בתוך דבריו להעיר, בבית שני שהיו שתי פרוכות, הרי אי אפשר להזות אלא בפרוכת החיצונה, שהרי אינו יכול להגיע אל הפרוכת הפנימית כיון דהוי ספק ביאה ריקנית, והאיך מועיל, הרי קפיד קרא על הפרוכת דוקא בסמוך, ולא סגי בשאר ההיכל כולו?! והמשך הדברים חסר בדפוס.

ויותר יש לתמוה לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון הסובר שההזאות היו על הפרוכת ממש, איך מתקיים דין זה בהזאה שעל הפרוכת

דתניא: רבי אליעזר אומר:

ארון גלה לבבל, שנאמר: בן עשרים וחמש שנים יהויקים במלכו וגו'. עליו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויאסרהו בנחושתיים וגו'. וימלוך יהויכין בנו תחתיו. ולתשובת השנה [לסוף אותה שנה שהגלה את יהויקים אביו] שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו [למלך יהויכין] בבבל, [יחד] עם כלי חמדת בית ה', הוא הארון.

רבי שמעון בן יוחאי אף הוא אומר:

ארון גלה לבבל ומכתוב אחר, שנאמר: ויבוא ישעיהו הנביא אל המלך חזקיהו ויאמר אליו מה אמרו האנשים האלה וגו'. ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו את כל אשר בביתי ראו לא היה "דבר" אשר לא ראו באוצרותי [הראה להם הספר תורה בארון]. ויאמר ישעיהו אל חזקיהו וגו'. הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה בבל, לא יותר "דבר" אמר ה'; אלו עשרת "הדברות" שבו, כלומר: ה"דבר" אשר הראם [נתבאר על פי מהרש"א].

רבי יהודה חולק ואומר:

ארון במקומו בבית קדשי הקדשים נגזו, שנאמר: ויאריכו הברדים [רש"י ודקדוקי

שכנגד הארון (172) מבחוץ לקודש הקדשים, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף; וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע.

נטל דם השעיר מן הכן והניח עליו את דם הפר, והזה ממנו מדם השעיר על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה; ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף; וכך היה מונה: אחת אחת ואחת אחת ושתיים אחת ושש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע.

כשסיים את כל ההזאות — עירה שפך דם הפר לתוך המזרק שבו דם השעיר (173), וחזר ונתן [שפך] את המלא וכו' כל הדם במזרק הריקן כדי לערבן יפה; שנאמר: ולקח מדם הפר ומדם השעיר [מדם שניהן יחדיו] ונתן על קרנות המזבח [הפנימי] סביב.

גמרא:

שנינו במשנה: משניטל ארון:

ודייקין: משנגזו ארון לא קתני, אלא משניטל ארון, נמצא שתנן במשנתנו כמאן דאמר: ארון גלה לבבל, ולא נגזו.

כנגד צידו הדרומי של הארון, שהיה פוגע בו כשבא מן הדרום; כן מוכח מרש"י נח ב ד"ה מהיכן, וכפי שפירש בצל"ח נא ב; ובשיטת הרמב"ם כתב שם שהיה מזה באמצע הפרוכת.

173. כתבו בתוספות ישנים [נדפס נח ב]:

לצד חוץ, אלא שהקשה הקושיא הנזכרת, דאם כן מה הועילו בעשיית שתי פרוכות, ואין לנו ההמשך מדבריו.

172. כל אותם אמתיים וחצי שכנגד בדי הארון כשרים להזאה בין בבית ראשון שהיה שם ארון, ובין בבית שני שלא היה שם ארון; והיה מזה

סופרים] ויראו ראשי הבדים מן הקודש על פני הדביר [קודש הקדשים, תרגום] ולא יראו החוצה.

והואיל ואמר: עד היום הזה, הרי משמע כי אף היום שם הוא שבמקומו נגנו, [ובגמרא לקמן הכי מפרש].

ופליגא מה דאיתא בברייתא כי דעת רבי שמעון בן יוחאי היא, שארון גלה לבבל אדעולא — דאמר עולא:

שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי כשהלך לשם לבטל גזירות [רא"ל]: וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ופעם שניה כלומר: משני מקראות: ארון גלה לבבל [אתה] — רבי שמעון בן יוחאי — מאי אתה אומר?]

ומפרשינן תחלה והדר מסיימין דברי רבי מתיא: הניחא פעם ראשונה מקרא ראשון שלמד רבי אליעזר ממנו כי ארון גלה לבבל, היינו הא דאמרן: ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'.

אבל פעם שניה — מקרא שני — מאי היא: דכתיב במגילת איכה: ויצא מבת ציון כל הדרה, מאי כל הדרה? הדרה [שה' וח' מתחלפות, מהרש"א], כלומר: יצא מירושלים דבר הגנוז בחדרי חדרים. (174)

ואילו אתה — רבי שמעון בן יוחאי — מאי אתה אומר?

אמר לו רבי שמעון לרבי מתיא: שאני אומר: ארון במקומו נגנו, שנאמר: ויאריוכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה.

הרי למדנו שלדעת עולא, סובר רבי שמעון בן יוחאי שהארון במקומו נגנו, ולא גלה לבבל וכפי ששינונו בברייתא משמו של רבי שמעון.

אמר ליה רבה לעולא: מאי משמע האיך משמע מן הכתוב הזה כי הארון במקומו נגנו?

שמא תאמר כיון דכתיב: בסוף הפסוק ויהיו שם "עד היום הזה", ומשמע שהוא קיים עד היום הזה ממש —

וכי אטו כל היכא דכתיב "עד היום הזה" לעולם הוא?!

והכתיב: ואת היבוסים יושב ירושלם לא הורישו בני בנימין, וישב היבוסים את בני בנימין בירושלם עד היום הזה —

וכי תאמר אף כאן: הואיל ונאמר "עד היום הזה" הכי נמי דלא גלו היבוסים מעולם מירושלים; והתניא בברייתא שגלו —

דתניא: רבי יהודה אומר: חמשים ושתים שנה שמ"חרכות ירושלים" וגלות צדקיהו

174. הקשה מהרש"א: למה צריך לדרשה "מאי הדרה: הדרה", ולא משמע ליה מלשון "הדרה" כפשוטה, שהארון הוא הדרן של ישראל, כדמשמע ליה לעיל מלשון "חמדה".

מדנקט הכי [עירה דם הפר] ולא נקט: עירה הדמים זה בזה, משמע דדוקא נקיט הכי, אבל איפכא לא; ושמא לפי שדם הפר מרובה ונופל שם הכובד, היה מתערב יפה.